

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ № 1 /2010

от 30.03.2012 г.

Върховният касационен съд на Република България, общо събрание на гражданска колегия, в съдебни заседания на 30 юни 2011 г. и на 22 март 2012 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на
Гражданска колегия,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
и ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
СИМЕОН ЧАНАЧЕВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ на
ОТДЕЛЕНИЯ: **ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА**

ТАНЯ МИТОВА

ПЛАМЕН СТОЕВ

БОЙКА СТОИЛОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА

2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА

3. ЕЛСА ТАШЕВА

4. НАДЯ ЗЯПКОВА

22. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА

23. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА

24. МАРИО ПЪРВАНОВ

25. ЕМИЛ ТОМОВ

5. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА	26. АЛБЕНА БОНЕВА
6. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА	27. СВЕТЛА ДИМИТРОВА
7. СТОИЛ СОТИРОВ	28. БОНКА ДЕЧЕВА
8. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	29. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА
9. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА	30. ЖИВА ДЕКОВА
10. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ	31. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА
11. АНИ САРАЛИЕВА	32. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
12. СВЕТЛА ЦАЧЕВА	33. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
13. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ	34. ВАСИЛКА ИЛИЕВА
14. ЛЮБКА БОГДАНОВА	35. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
15. ВЕСКА РАЙЧЕВА	36. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
16. КОСТАДИНКА АРСОВА	37. ОЛГА КЕРЕЛСКА
17. ЗЛАТКА РУСЕВА	38. ЗОЯ АТАНАСОВА
18. ДИЯНА ЦЕНЕВА	39. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
19. МАРИЯ ИВАНОВА	40. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
20. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	41. БОРИС ИЛИЕВ
21. ЛИДИЯ РИКЕВСКА	

при участието на секретаря **Борислава Лазарова**

постави на разглеждане тълкувателно дело № 1 по описа за 2010 г. на ОСГК,

докладвано от съдията **БОЙКА СТОИЛОВА**

С разпореждане от 04.10.2010 г. на председателя на Върховния касационен съд е образувано тълкувателно дело № 1/2010 г. на Върховния касационен съд, общо събрание на гражданска колегия /ОСГК/, по предложение на състав на Върховния касационен съд /ВКС/, гражданска колегия /ГК/, четвърто гражданско отделение /IV г.о./, направено на основание чл. 292 ГПК с определение от 02.06.2010 г. по гр.д. № 187/2010 г., производството по което е спряно, за постановяване от ОСГК на тълкувателно решение по следните правни въпроси:

1. Кой е надлежен ответник по исковете по чл.344 ал.1 КТ, предявени от работник или служител, чийто трудов договор е сключен при условията на чл.61 ал.2 изречение първо КТ – работодателят или горестоящият спрямо работодателя орган;

2. Когато исковете по чл.344 ал.1 КТ от работник или служител със сключен при условията на чл.61 ал.2 изречение първо КТ трудов договор са предявени срещу ненадлежен ответник, длъжен ли е съдът съгласно чл.101 ал.1 изречение второ ГПК да даде на ищеца указания в какво се състои нередовността и как тя може да бъде отстранена, като определи срок за отстраняване на нередовността;

3. Неоснователни или недопустими са исковете по чл.344 ал.1 КТ, предявени от работник или служител, чийто трудов договор е сключен при условията на чл.61 ал.2 изречение първо КТ, срещу ненадлежен ответник, съответно на отхвърляне ли подлежат или производството по тях се прекратява.

За да се произнесе, ОСГК на ВКС съобрази следното:

По първия поставен за тълкуване въпрос в едни съдебни решения се приема, че надлежен ответник по исковете по чл.344 ал.1 КТ е работодателят, в други – че такъв е горестоящият спрямо работодателя орган, в трети – че по исковете по чл.344 ал.1 т.1 и т.2 КТ надлежен ответник е горестоящият орган, а по исковете по чл.344 ал.1 т.3 КТ – работодателят. Съществува и практика, според която исковете може да се предявяват и алтернативно /по избор на ищеца/ срещу работодателя или срещу горестоящия спрямо него орган.

ОСГК намира за правилно първото становище – надлежен ответник по исковете по чл.344 ал.1 КТ, предявени от лице, чието трудово правоотношение е възникнало при условията на чл.61 ал.2 КТ, е работодателят.

1. По силата на чл.124 ал.1 ГПК всеки може да предяви иск, за да възстанови правото си, когато то е нарушено, или за да установи съществуването или несъществуването на едно правно отношение или на едно право, когато има интерес от това. За да се осъществи вложената в тази разпоредба цел на исковия процес – разрешаването на граждански спор със сила на пресъдено нещо, той трябва да е проведен с участието на лицата, които са засегнати от спора като противопоставени негови страни – претендиращи или отричащи спорното материално право /освен в предвидените от закон случаи на предявяване пред съд на чужди права от свое име – чл.26 ал.2 от ГПК/. Те са надлежни, процесуално легитимирани страни в процеса - ищец – от чието име се води делото, и ответник – срещу което то се води /чл.26 ал.1 ГПК/. Кой са тези лица следва от заявеното от ищеца в исквата молба спорно право, индивидуализирано и с носителите на правоотношението, от което то произтича.

Разпоредбата на чл.344 ал.1 КТ предвижда субективно право на работника/служителя да оспорва законността на извършеното от работодателя прекратяване на трудовото правоотношение помежду им и да иска признаване на уволнението за незаконно и отмяната му, възстановяването му на работа, присъждане на обезщетение за времето, през което е останал без работа поради уволнението, както и поправка на основанието за уволнение, вписано в трудовата му книжка или в други документи. Спорът засяга правната сфера на работника и на работодателя като страни по прекратеното правоотношение, което само по себе си обуславя и легитимацията им като страни в процеса. Но тяхната легитимация е предвидена и изрично в закона. Съгласно чл.344 ал.4 КТ споровете относно законността на уволнението са трудови, а такива по легалната дефиниция, съдържаща се в чл.357 КТ, са споровете между работника/служителя и работодателя относно възникването, съществуването, изпълнението и прекратяването на трудовите правоотношения. Изключение от това правило в закона не е предвидено, включително и в случаите, при които трудовото правоотношение е възникнало при условията на чл.61 ал.2 КТ.

По правило, установено в чл.61 ал.1 КТ, трудовият договор се сключва между работника/служителя и работодателя, т.е. те са страни по него. Това следва и от предмета и целта на Кодекса на труда, предвидени в чл.1 от същия – да урежда отношенията между работника/служителя и работодателя при предоставяне на работна сила, както и от съдържанието на трудовото правоотношение, предвидено в чл.124 КТ. Определянето на работника/служителя като страна по трудов договор и, респективно, като страна по трудов спор, не води до различия в теорията и съдебната практика. А кой е работодател следва от легалната дефиниция, дадена в пар.1 т.1 ДР на КТ - такъв е всяко физическо лице, юридическо лице или негово поделение, както и всяко друго организационно и икономически обособено образувание /предприятие, учреждение, организация, кооперация, стопанство, заведение, домакинство, дружество и други подобни, където се полага наемен труд – пар.1 т.3 ДР на КТ/, което самостоятелно наема работници или служители за полагане на наемен труд по трудово правоотношение. В случаите, при които работодател не е физическо лице, а друго от неизчерпателно изброените в посочената разпоредба образувания, трудов договор с него се сключва чрез определено по предвидения в закон или устав ред лице, оправомощено с работодателска власт.

Съгласно чл.61 ал.2 КТ за длъжности, определени в закон или в акт на Министерския съвет, трудовият договор се сключва от по-горестоящия спрямо работодателя орган. Такива са например предвидените в чл.37 от Закона за народната просвета /ЗНП/ случаи на сключване на трудови договори: с директорите на държавни детски градини, училища и обслужващи звена – от министъра на образованието, младежта и науката; с директорите на държавните спортни училища – от министъра на физическото възпитание и спорта; с директорите на детските градини по чл.10 ал.3 ЗНП – от министъра на отбраната; с директорите на общинските

училища и обслужващи звена – от началника на регионалния инспекторат по образованието; с директорите на общинските детски градини – от кмета на общината. От министъра на здравеопазването се сключват трудови договори например с директора на регионална здравна инспекция /чл.9 от Закона за здравето /33/, с директорите на националните центрове по проблемите на общественото здраве /чл.22 33/, с директора на Центъра за спешна медицинска помощ /чл.3 ПУДЦСМП/, с директора на Националния медицински координационен център /чл.7 ПУДНМКЦ/, с директора на Националния онкологичен център /чл.8 ПУДНОЦ/, с директорите на домовете за медико-социални грижи за децата /чл.24 ПУДДМСГД/ и други. От министъра на труда и социалната политика се сключва например трудов договор с директора на Националния институт за помирение и арбитраж /ПУДНИПА/. Систематическото и логическото тълкуване на посочените норми налага изводи, че, първо, длъжностите, трудовият договор за които се сключва при условията на чл.61 ал.2 КТ, са предвидени за заемане при работодатели, характерът на дейността на които ги определя като държавни или общински институции за задоволяване на обществени потребности в различни сфери – на образованието, на здравеопазването, на социалната политика и други, и, второ, че в тези случаи законът овластява /възлага на/ висшестоящият спрямо работодателя /юридическо лице/ едноличен орган на изпълнителната власт по смисъла на чл.19 Закона за администрацията /ЗА/ /а не администрацията, която той ръководи/, на който са предоставени правомощия за упражняване на управление, ръководство, координиране и/или контролиране на такива институции при осъществяване на държавната или общинската политика в съответната сфера, да сключва трудовите договори за длъжности, в чиито трудови функции се включва и представляването на работодателя по трудовите правоотношения с него, т.е. упражняването на работодателска власт. Сключването на трудов договор по този ред, обаче, не води до изключение от правилото по чл.61 ал.1 КТ. По изричната разпоредба на закона – чл.61 ал.2 изречение второ КТ – и в този случай трудовото правоотношение се създава с предприятието, в което е съответната длъжност, на което се предоставя работната сила, където се полага наемният труд, т.е. с работодателя. Уреденото по този начин настъпване на правните последици от изрично предвиденото юридическо действие направо в правната сфера на работодателя, а не в тази на висшестоящия му орган, определя последния като негов законен представител по смисъла на чл.36 от Закона за задълженията и договорите /ЗЗД/ /като негов представителен орган/ при създаването на трудово правоотношение за заемането на определени с нормативен акт ръководни длъжности. Такъв е правният статут на този орган и при прекратяване на трудовото правоотношение за тези длъжности, каквато компетентност му е изрично предоставена в посочените по-горе /неизчерпателно/ случаи и каквато следва по аргумент от чл.192 ал.2 КТ. Този извод следва и от обстоятелството, че субективното право за прекратяване на трудовия договор, предвидено в Глава шестнадесета на КТ, в т.ч. и чрез налагането на дисциплинарно наказание уволнение, принадлежи на работодателя във всички случаи на възникване на правоотношението въз основа на такъв договор, независимо дали той е сключен по реда на чл.61 ал.2 КТ /с оглед липсата на предвидено изключение в този смисъл/. За осъществяване на това право е необходимо волеизявление на оправомощено с работодателска власт лице, но тъй като заеманият длъжност с такава трудова функция не може да го упражни по отношение на себе си, то /волеизявлението/ и в тези случаи е възложено на висшестоящия спрямо работодателя орган. Последиците от него също засягат работодателя, само който поради това е засегнат и от споровете по исковете по чл.344 ал.1 КТ във връзка със законността на уволнението, което го определя като надлежна /процесуално легитимирана/ страна – ответник по тях.

Процесуалната легитимация на страните е абсолютна процесуална предпоставка за правото на иск, поради което за наличието ѝ съдът следи служебно. Ако при проверката за това бъде констатирано, че исковете по чл.344 ал.1 КТ са предявени срещу ненадлежен ответник, съдът следва да укаже на ищеца да отстрани в определен срок тази нередовност чрез предприемане на действия за конституиране на надлежен ответник, като при неизпълнение на указанието производството следва да бъде прекратено.

2. По останалите два поставени пред ОСГК въпроси не са налице предвидените в чл.124 ал.1 от Закона за съдебната власт /ЗСВ/ и в чл.292 от ГПК предпоставки за постановяване на тълкувателно решение. Според ТР № 2/28.IX.2011г. по тълк.д. № 2/2010г. на ОСГК противоречиво разрешавани правни въпроси по смисъла на чл. 292 ГПК ще бъде налице, когато в различни поне два съдебни акта по чл.290 и/или по чл.274 ал.3 ГПК, с които ВКС се произнася като касационна инстанция по правния спор между страните, постановени по реда на ГПК от 2007г., се съдържат различни и взаимно изключващи се разрешения на идентичен правен въпрос, по който е било допуснато касационно обжалване, независимо от това дали този въпрос се обхваща от обективните предели на силата на присъдено нещо. В разглеждания случай в съдебните актове, послужили като основание за направеното от състав на ВКС предложение за издаване на тълкувателно решение, въпросите под номера 2 и 3 на настоящото тълкувателно дело не са били предмет и не са разрешени по посочения начин. Така в решения № 675/29.IX.2009г. по гр.д. № 3309/2008г. III ГО, № 782/23.X.2009г. по гр.д. № 3738/2008г., № 109/25.II.2010г. по гр.д. № 89/2009г. и в определение № 105/25.II.2009г. по ч.гр.д. № 31/2008г.

състави на ВКС са се произнесли по реда съответно на чл.290 и чл.274 ал.3 от ГПК по въпроса „кой е надлежен ответник по исковите по чл.344 ал.1 КТ”, само по който касационното обжалване е било допуснато. А определение № 273/05.VII.2007г. по ч.гр.д. № 1200/2007г. на ВКС V ГО и решение от 20.XII.2007г. по гр.д. № 644/2007г. на САС са постановени по реда на отменения ГПК. При това положение предложението за постановяване на тълкувателно решение по посочените два въпроса следва да бъде отклонено.

По изложените съображения ОСГК на ВКС

РЕШИ:

1. Надлежен ответник по исковите по чл.344 ал.1 КТ, предявени от работник или служител, чийто трудов договор е сключен при условията на чл.61 ал.2 изречение първо КТ, е работодателят, а не горестоящият спрямо него орган.

2. ОТКЛОНЯВА предложението за постановяване на тълкувателно решение по въпросите „2. Когато исковите по чл.344 ал.1 КТ от работник или служител със сключен при условията на чл.61 ал.2 изречение първо КТ трудов договор са предявени срещу ненадлежен ответник, длъжен ли е съдът съгласно чл.101 ал.1 изречение второ ГПК да даде на ищеца указания в какво се състои нередовността и как тя може да бъде отстранена, като определи срок за отстраняване на нередовността” и „3. Неоснователни или недопустими са исковите по чл.344 ал.1 КТ, предявени от работник или служител, чийто трудов договор е сключен при условията на чл.61 ал.2 изречение първо КТ, срещу ненадлежен ответник, съответно на отхвърляне ли подлежат или производството по тях се прекратява”.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на
Гражданска колегия,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
и ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ на
ОТДЕЛЕНИЯ: ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА.....
ТАНЯ МИТОВА.....
ПЛАМЕН СТОЕВ.....
БОЙКА СТОИЛОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА.....
3. ЕЛСА ТАШЕВА.....
4. НАДЯ ЗЯПКОВА.....
5. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА.....
6. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....
7. СТОИЛ СОТИРОВ.....
8. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....
9. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА.....
10. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ.....
11. АНИ САРАЛИЕВА.....
12. СВЕТЛА ЦАЧЕВА.....
13. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ.....
14. ЛЮБКА БОГДАНОВА.....
15. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....
16. КОСТАДИНКА АРСОВА.....
17. ЗЛАТКА РУСЕВА.....
18. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....
19. МАРИЯ ИВАНОВА.....
20. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....
21. ЛИДИЯ РИКЕВСКА.....
22. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....
23. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....
24. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
25. ЕМИЛ ТОМОВ.....
26. АЛБЕНА БОНЕВА.....
27. СВЕТЛА ДИМИТРОВА.....
28. БОНКА ДЕЧЕВА.....
29. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....
30. ЖИВА ДЕКОВА.....
31. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....
32. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....
33. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
34. ВАСИЛКА ИЛИЕВА.....
35. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....
36. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
37. ОЛГА КЕРЕЛСКА.....
38. ЗОЯ АТАНАСОВА.....
39. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
40. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
41. БОРИС ИЛИЕВ.....